

С.Б. Манжос, доц., О.М. Дахно,
*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Останнім часом банківська система України розвивалась надто швидкими темпами, незважаючи на її схильність до ризикових операцій, надмірну концентрацію кредитного портфеля та наявність значної частки угод із пов'язаними сторонами. Проте сьогодні, внаслідок кризи на фінансовому й фондовому ринках, комерційним банкам доводиться працювати в складних умовах різкого зниження обсягів фондування, що зумовлено значним відтоком коштів клієнтів, обмеженням доступу до міжнародних ринків капіталу, падінням курсу акцій, зниженням обсягів фінансової підтримки, яку надавали іноземні материнські банки українським дочірнім компаніям. Саме тому в умовах загострення кризових явищ гостро постає проблема ефективного антикризового управління ресурсами банківських установ.

У докризовий період закріпилася тенденція до збільшення залишків на рахунках фізичних осіб завдяки зростанню доходів населення, зрушенням в ощадній поведінці домашніх господарств, а також у певному збільшенні довіри населення до банківської системи. Зростали також і кошти юридичних осіб, що також позитивно впливало на ресурсну базу банківських установ. Одночасно помітно зростала динаміка випущених банками боргових зобов'язань. Однак, незважаючи на закріплення у докризовий період позитивних тенденцій у динаміці та структурі ресурсів банків, не втратили своєї актуальності невирішені проблеми. До них насамперед належать низький рівень ресурсної бази та перевага коротких пасивів. Це робить банківський сектор надто вразливим до ризику втрати ліквідності, підвищення кредитного та ринкового ризиків. У результаті цього банки мають обмежені можливості кредитувати нефінансовий сектор економіки та населення, забезпечувати достатній рівень довіри клієнтів і вкладників.

Негативний вплив на банківську діяльність мають низькі доходи населення, незадовільний фінансовий стан позичальників вимагає створення значних резервів, що в умовах відсутності відносно стабільних джерел надходження ресурсів ускладнює формування ресурсної бази комерційних банків.

На сьогодні висока ризикованість операцій по залученню ресурсів спонукає комерційні банки інтенсивно використовувати різні способи їх захисту для збереження власних фінансових позицій.

Одним із таких способів є зважене управління процесом формування ресурсної бази банку. На основі вивчення зарубіжної банківської практики комерційним банкам України можна рекомендувати при мобілізації ресурсів на фінансовому ринку дотримуватись таких принципів: дотримання вимог регулюючих органів, мінімізації обов'язкових резервів, ліквідності, мінімізації витрат, прибутковості, мінімізації ризиків.

Банк, мобілізуючи ресурси з урахуванням ліквідності, повинен постійно аналізувати потребу в коштах. Його завдання при цьому полягає у створенні узгодженого (конгруентного) покриття активу балансу пасивом як за строками, так і за сумами. У межах політики ліквідності необхідно, щоб розміри трансформації строків залишалися у певних межах. Однак зважена політика управління ліквідністю, враховуючи принципи рентабельності, передбачає лише мінімально необхідний обсяг ліквідності. Оптимізація банківських ресурсів повинна здійснюватися, орієнтуючись на мінімізацію витрат. Одним із аспектів мінімізації витрат є надходження на пасивні рахунки відносно дешевих залучених і запозичених коштів. Для цього банк повинен постійно аналізувати ринки грошових коштів із метою залучення ресурсів за найдешевшими цінами та їх якнайдорожчим розміщенням.

Доцільним є використання методики, за якою комерційні банки постійно прогнозують стан процентних ставок на різних ринках. Якщо процентні ставки мають тенденцію до падіння, то для банку у даний момент вигідно здійснювати так звану процедуру "активування", а саме: банк надає кредити на початку цього періоду і на тривалі терміни. Мобілізацію ж ресурсів для цього виду активних операцій на відповідні терміни вигідно здійснити пізніше, коли процентні ставки стануть ще нижчими (тобто залучити ресурси якнайдешевше). І навпаки, коли процентні ставки зростають, то для банку вигідно залучити ресурси на тривалі терміни, а довгостроковий кредит надати пізніше.

Враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що формування оптимальної структури ресурсів комерційних банків можливе при жорсткому дотриманні принципу диверсифікації джерел залучення коштів. Важливим фактором збільшення ресурсного потенціалу комерційних банків є нарощення ними власного капіталу. Доцільним є вивчення досвіду розвинутих країн, які використовують страхування депозитів та встановлення обмежень за типами активів; проведення регулярних і позапланових ревізій фінансового стану банківських установ; використання коштів останнього кредитора у критичній ситуації.